

CZU:37:069.12

DOI: 10.36120/2587-3636.v19i1.135-140

ACTIVITATEA SOCIO-CULTURALĂ A MUZEULUI CA ELEMENT AL COLABORĂRII CU INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Tatiana FILIPSKI, doctorandă

<https://orcid.org/0000-0001-7774-0785>

UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat. Acest articol oferă o analiză teoretică și practică a unor aspecte educaționale ce contribuie la educația muzeală a elevilor și studenților prin intermediul colaborării dintre instituția de învățământ – muzeu – comunitate. În studiu se menționează importanța colaborării educaționale, sunt specificate mizele educației muzeale și este elaborată *Matricea posibilităților muzeului în colaborare cu școala*. Totodată, sunt descriși factorii care ar favoriza valorificarea și promovarea patrimoniului muzeal în colaborarea dintre instituția de învățământ – muzeu – comunitate.

Concepte cheie: muzeu, educație muzeală, valori, patrimoniu muzeal, colaborare educațională, instituție de învățământ.

THE SOCIO-CULTURAL ACTIVITY WITH SCHOOLS AND THE MUSEUM AS A COLLABORATION ENTITY

Abstract. The following article represents a study offering a theoretical and practical analysis of some educational aspects and contributes to museum education of students via school – museum – community partnership. In the following study is underlining the importance of educational collaboration, are specified the bounds to museum education; is developed the museum – *school partnership possibilities matrix*. Meanwhile are described the factors that would support the development and promoting of museum heritage in collaboration between school – museum – community.

Key concepts: museum, museum education, values, museum heritage, educational collaboration, educational institution.

Muzeul contemporan deschide noi oportunități și perspective de colaborare cu instituțiile de învățământ axate pe educație, dezvoltare și formare a personalității elevilor și studenților. În acest sens, muzeul devine mediul favorabil de realizare a educației muzeale, transformându-se într-o instituție socială și actor important de educație a adulților, tinerilor/elevilor și studenților, care oferă informații valoroase cu caracter istoric, estetic și cultural; formează viziuni asupra trecutului statului și prezentului civilizației.

Așadar, în contextul problemei abordate, se impune precizarea conceptului de *colaborare educațională*. Savanții filologi, Coteanu I., dr. Seche L., dr. Seche M., consideră că a *colabora* înseamnă a participa alături de alții la realizarea unei acțiuni sau a unei opere care se efectuează în comun [3, p. 204], iar partea a doua a sintagmei concretizează scopul și menirea actului de colaborare

Menționăm că politicile și practicile statale promovează tot mai activ și insistent colaborarea muzeului cu alte instituții comunitare, axate pe educație atât la nivel național, cât și internațional. Astfel, *Codul Etic al Muzeelor* ICOM din 2017 precizează că muzeul are o datorie importantă de a-și dezvolta rolul educațional și de a atrage publicul larg din

comunitatea, localitatea sau grupul pe care îl deservește. Interacțiunea cu comunitatea și promovarea patrimoniului său reprezintă o parte integrantă a rolului educațional al muzeului [4, p. 24].

În această ordine de idei susținem că instituția muzeală nu are astăzi doar statut de achiziționare, păstrare, restaurare și depozitare a valorilor cultural-istorice, ci manifestă un interes constant și posibilități enorme de promovare activă a cunoașterii lumii prin tezaurul acumulat, devenind partener important al școlii în educația tinerei generații.

În viziunea cercetătoarei Cuznețov Larisa, agenții sociali care devin prin colaborare parteneri în formularea, elaborarea și implementarea acțiunilor educative și didactice favorizează atingerea finalității educaționale de bază – cultivarea omului și pregătirea lui pentru o inserție socială optimă. Ca acțiune, educația se plasează între societate și individ, mijlocind transferul de valori de la un pol la celălalt, astfel, asigurând cele două laturi complementare: socializarea și individualizarea, care înscriu ființa umană pe traiectoria ascendentă a formării și umanizării sale [2, p. 15]. *Educația muzeală, care reprezintă o realitate vie, o prelungire în timp a unui fapt cultural* [1, p.189] sensibilizează și activează receptivitatea individului, fortificând trăirile și acțiunile morale ale acestuia.

Întrucât *educația muzeală* poate fi valorificată prin acțiunile educaționale aplicate asupra vizitatorului în spațiul muzeal, conștientizăm faptul că prin colaborare muzeul devine un partener de calitate în câmpul educațional, iar interacțiunea sa cu instituțiile de învățământ și cu cele comunitare poate deveni una constantă și de neînlocuit.

În opinia lui Cucuș C., realizarea unor înfrățiri sau parteneriate dintre școală și muzeu reprezintă formule instituționalizate de prefigurare a acestei complementarități formative [1, p. 196]. Savantul susține că *perimetrul muzeal asigură o specializare și centrare a stimulilor culturali pe o singură dimensiune*, asigurând influența directă a unui *concentrat spiritual* [Ibid, p. 190] de o mare forță persuasivă și morală asupra tinerilor.

În acord cu cele relatate mai sus, noi susținem importanța colaborării muzeului cu instituțiile de învățământ preuniversitare și cele superioare. Menționăm că resursele de educație ale mediului muzeal completează și înnobilează anumite componente cognitive implicate în procesul de asimilare, redare și transfer al informației, ceea ce facilitează esențial formarea personalității elevilor și contribuie la dezvoltarea profesională a studenților. În acest sens, cercetătorul rus Stoliarov B.A. [6, p. 92] susține că acțiunea educativă a muzeului de artă se reflectă asupra educabilului pe trei dimensiuni:

- stimularea potențialului cognitiv;
- formarea percepției estetice;
- dezvoltarea socio-culturală.

În viziunea sa, acțiunea educativă a muzeului de artă se bazează pe două principii esențiale – plăcerea estetică de la opera de artă și studierea istoriei artelor.

La fel, în *educația muzeală* o importanță mare are *ghidajul profesionalizat*, aplicat în cunoștință de cauză a operei, a contextului social în care a fost aceasta creată. Cucuș C.

remarcă un moment deosebit al educației muzeale, subliniind că oricât de talentat n-ar fi un profesor de literatură, acesta nu poate substitui specialistul muzeograf care cercetează, cunoaște și promovează sistematic viața și opera unui artist, iar atmosfera creată de perimetrul muzeului nu poate fi reflectată cu ușurință în sala de clasă [1, p. 190].

Cercetătorul român Cucuș C. consideră că, prin experiențe complementare școlii, elevii sau studenții pot extinde înțelegerea domeniului cunoașterii și al valorilor dincolo de granițele inerente unor discipline predate în școală. Noi aderăm la cele relatate și optăm pentru interacțiunea muzeului cu instituțiile de învățământ, iar aplicarea spațio-temporală a educației muzeale să poarte un caracter inovator și creativ.

Prin intermediul activizării acțiunii de colaborare a școlii cu muzeul, ultimul poate deveni un mijloc eficient, *o anexă* a școlii, poate favoriza coparticiparea în procesul educativ cu scopul aprofundării și lărgirii cunoștințelor elevilor. Cercetătorul propune un ansamblu de mize ale educației muzeale, care pot fi valorificate în funcție de anumite circumstanțe:

- *miza completivă*, în raport cu obiectivele și conținuturile școlare (muzeul poate deveni o extensie a școlii, un loc de cunoaștere a noi evenimente valorice și de exersare a unor competențe);
- *miza aplicativă* (muzeul devine un teren de aplicație prin cercetare, experimentare și implicare);
- *miza de particularizare/intrupare localistă* a conținutului cultural al învățării (ocazie de includere în curricula școlară a noi elemente informative sau formative legate de un areal concret);
- *miza de identificare a identității culturale a individului*, la nivel local sau național, prin cunoaștere, interiorizarea și asumarea valorilor autentice;
- *miza de descoperire a Eului*, prin punerea în valoare a unor dispoziții sau interese individuale pe care școala nu le vizează.

Investigația reperelor teoretice ale educației muzeale ne-a permis să continuăm și să completăm aceste mize. În viziunea noastră, educația muzeală are un impact benefic asupra *formării umanismului și patriotismului persoanei*, adică avem în vedere *miza fortificării coerenței dintre conștiința și conduita morală* a acesteia. Următoarea este *miza stimulării creativității* prin lărgirea orizontului informativ și aprofundarea cunoștințelor. O altă miză importantă pentru educație și instruire rezidă în *miza diversificării formelor și metodelor de învățământ*, ceea ce ar contribui la sporirea cogniției și metacogniției elevilor și a studenților.

Pornind de la ideea unei abordări experimentale a educației muzeale, noi am desfășurat în incinta Muzeului Național de Artă a Moldovei lecția de *Studiul Formei* și un workshop dedicat *Zilei Cărții*. La această activitate interactivă au participat studenți de la Universitatea Tehnică a Moldovei, specialitatea *Design de Interior*, ghidați de cadrele didactice universitare și două clase de elevi din treapta învățământului primar, Liceul

Teoretic *G. Asachi* din Chișinău, însoțiți de diriginți și colaboratorii muzeali. Studenții au fost repartizați în două grupuri. Primul grup de elevi a confecționat un semn de carte, după ce li s-a explicat concordanța cromatică a elementelor ce urmau a fi decupate și îmbinate. Grupul al doilea de studenți executa crochiuri de mobilier pentru interiorul muzeului, fixând și consolidând experiențele acumulate în timpul orelor de curs. Apoi grupul de studenți a preluat activitatea cu elevii claselor primare, analizând și discutând cu ei rezultatele obținute, corelându-le cu necesitățile muzeului. La finalul workshopului a fost inițiată expoziția semnelor de carte și a crochiurilor de mobilier pentru muzeu. Elevilor și studenților le-au fost decernate diplome de participare. În următoarea ipostază, studenții și elevii au explorat, sub conducerea ghidului muzeal, tezaurul cultural-artistic găzduit de sălile Muzeului Național de Artă a Moldovei, vizionând și ascultând o informație valoroasă despre lucrările expuse.

Această colaborare și interacțiune de generații, copii/tineri și adulți/specialiști, desfășurată în incinta muzeului, a demonstrat că numai o interacțiune stabilă și interesantă între diferite instituții de învățământ și muzeu este favorabilă pentru dezvoltarea pedagogiei muzeale și promovarea cunoștințelor referitoare la istoria și cultura civilizației conservată și păstrată în muzeele din Republica Moldova. O astfel de colaborare ar completa programa școlară și universitară prin interacțiunea obiectivelor culturale ale muzeului cu obiectivele educative tradiționale ale instituțiilor de învățământ în scopul sensibilizării copiilor și tineretului privind valorile de patrimoniu. Totodată, muzeul este instituția care cultivă valori etice, estetice, morale; asigură creșterea și transferul de cunoștințe acumulate la toate nivelurile; dezvoltă abilități și deprinderi de viață, contribuie la formarea și auto-perfecționarea personală, la formarea unei imagini de sine prin prisma valorificării tezaurului muzeal.

Al doilea an de investigații teoretice și practice cu privire la educația muzeală ne permite să realizăm unele concluzii.

Susținem că activitățile educaționale desfășurate în incinta muzeelor trebuie axate pe cultivarea, educarea, formarea variatelor categorii de public, iar obiectivele propuse vor fi realizate cu succes numai printr-o colaborare continuă, planificată și de durată între muzeu și instituțiile de învățământ. De asemenea, pledăm pentru inițierea și funcționarea în incinta muzeelor a diferitor ateliere de creație, activități culturale și științifice, unde specialiștii muzeologi și studenții instituțiilor superioare de profil, ghidați de către cadrele didactice universitare, ar putea împărtăși elevilor din instituțiile preuniversitare experiența lor acumulată în anumite sfere de activitate. Paralel, metodologiile și tehnologiile care aparțin unor discipline școlare și universitare să fie completate, modificate și adaptate la activitățile educative extra-curriculare și extrașcolare, desfășurate în cadrul colaborării dintre instituție de învățământ – muzeu - comunitate.

Așadar, valorificarea și promovarea patrimoniului muzeal va fi posibilă prin:

- activizarea educației muzeale în cadrul instituțiilor de învățământ prin implicarea creativă a colaboratorilor muzeali și a cadrelor didactice;
- incitarea studenților și elevilor în participarea la diferite misiuni de voluntariat, expoziții, ateliere de creație, master-class etc., organizate în incinta muzeelor;
- stabilirea și menținerea unei colaborări fructuoase între muzeu și instituțiile de învățământ, în care fiecare actor să devină partener eficient în promovarea culturii și tezaurului muzeal.

Activitatea socio-culturală a muzeului este de neînlocuit, deoarece ea nu numai că facilitează cunoașterea trecutului și a prezentului nostru și al altor popoare, ci și stă la baza dezvoltării comportamentelor interculturale și servește drept declanșator de forță al dezvoltării spirituale și a autoperfecționării morale.

Muzeul reprezintă *interfața* dintre două lumi, devenind un spațiu de întâlnire dintre nespecialiști și profesioniști/artiști, oameni de știință.

Muzeele *traduc* discursul academic, îl fac accesibil pentru un public mai larg [5]. Ele instaurează sensuri, reinterpretează lumea prin centrarea pe colectarea și valorizarea exponatelor; muzeul joacă rolul de referențial cultural, el incită cogniția omului, dezvoltă inteligența, concluzionează, indică direcții și este sensibil la prezent, dar este atent față de trecut și viitor [1; 5; 6].

Reieșind din cele expuse, a fost elaborată o *Matrice a posibilității muzeelor în colaborare cu școala* (Tabelul 1).

Tabelul 1. Matrice a posibilității muzeelor în colaborare cu școala

Posibilitățile muzeului	Forme de colaborare cu școala
<ul style="list-style-type: none"> • Muzeul extinde înțelegerea domeniului cunoașterii și a valorilor socio-umane; • Muzeul ocazionalizează aprofundarea unor înțelesuri sau sesizarea altor înțelesuri noi; • Muzeul lărgeste/dilată hotarele educației; • Muzeul dispune de mai multe paliere de generare a cunoașterii, de atribuire a înțelesurilor și consolidare a informației; • Muzeul valorifică palierul explicit, asigurat de exponate etc. și palierul implicit, constituit din semnificațiile spațiului specializat; • Muzeul semnifică învățarea apropiată noilor teorii, deoarece asigură valorificarea paradigmei constructiviste, a învățării experimentale; • Muzeul incită, prin intermediul pedagogiei muzeale, creativitatea, cooperarea, colaborarea și căutarea/cercetarea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Excursii în muzeu; • Expoziții tematice; • Activități de prezentare a exponatelor, însoțite de discursul muzeografului; • Activități de familiarizare cu istoria unui muzeu concret sau a unui exponat; • Activități de familiarizare cu muzeele puțin vizitate din țară; • Activități de familiarizare cu muzeele spectaculoase după formă și conținut din lume; • Valorificarea <i>fețelor</i> virtuale ale muzeelor; • Acțiuni/proiecte de participare la adunarea unor obiecte și/sau colecții; • Participarea la promovarea patrimoniului muzeal prin activități organizate de <i>Noaptea Muzeelor, Ziua Științei, Ziua Națională a Culturii</i> etc.; • Proiectul <i>Muzeul școlii; Muzeul satului</i>.

În final, precizăm că vectorul principal al educației muzeale vizează cu prioritate formarea unei personalități armonioase, autonome și creative, adaptate noilor tendințe de modernizare a învățământului prin valorificarea patrimoniului cultural național și mondial. În acest context, instituția muzeală va îndeplini o funcție pe cât de valoroasă, pe atât de importantă de informare și comunicare inter-generațională asertivă și constructivă de cultivare și umanizare a generațiilor în creștere.

Bibliografie

1. Cucuș C. Educația estetică. Iași: Ed. Polirom, 2014. p.186; 190; 196. ISBN 978-46-4978-5.
2. Cuznețov L. Filosofia și axiologia educației. Chișinău: UPSC, 2017. p. 15.
3. DEX, Dicționarul explicativ al limbii române. București: Ed. Univers enciclopedic gold, 2012. ISBN 978-606-8358-20-8 p. 204.
4. ICOM code of ethics for museums. Paris, 2017. p. 24. ISBN 978-92-9012-420-7. <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOM-code-En-web.pdf>
5. Murgoci M. Muzeele și educația pentru alții. În: Revista Muzeelor, Nr. 4, 2005. http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_04_01.pdf.
6. Столяров Б.А. Музейная педагогика. История, теория, практика: Учеб. Пособие. Москва: Высш. шк., 2004. 216 с. p. 92. ISBN 5-06-005235-4.